

Seda AKUTAY¹

Orcid: 0000-0002-2843-8392

Hatice YÜCELER KAÇMAZ²

Orcid: 0000-0003-4529-1991

Şevval YİĞİT³

Orcid: 0000-0001-6022-0097

¹ Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

² Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları
Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

³ Lisans hemşirelik öğrencisi, Erciyes
Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik
Bölümü, Kayseri, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):
Seda Akutay

sedaakutay@erciyes.edu.tr

Anahtar Sözcükler:

Hemşirelik öğrencileri; izolasyon;
önleme; bulaşma; korku.

Keywords:

Nursing students, isolation,
prevention, contagion, fear

Hemşirelik Öğrencilerinin İzolasyon Önlemlerine Uyumu ve Bulaş Korku Düzeylerinin Belirlenmesi: Kesitsel Bir Çalışma

Determination of Nursing Students' Adaptation to Isolation Preventions and Fear of Contagion Levels: A Cross-Sectional Study

Gönderilme Tarihi: 18 Mart 2023

Kabul Tarihi: 4 Ocak 2024

NOT: Bu araştırma 15-16 Haziran 2023'de çevrimiçi düzenlenen 2. Uluslararası Avrasya Sağlık Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumunun ve bulaş/bulaştırma korku düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde okuyan 363 öğrenci ile tanımlayıcı, kesitsel tipte yapılmıştır. Veriler, Öğrenci Bilgi Formu, İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği ve Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği kullanılarak online olarak toplanmıştır. Veriler SPSS 24.0 paket programında Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testi, Bonferroni düzeltmesi ve Spearman korelasyon testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 21.60±1.60 olup, %82.4'ü kadın, %35.8'i hemşirelik dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyum ölçeği toplam puan ortalaması 75.29±12.15, bulaş/bulaştırma korkusu ölçeği toplam puan ortalaması ise 90.63±17.80 olarak belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumunun erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu (p<0.05), ikinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin üst sınıflara göre izolasyon önlemlerine uyumlarının daha düşük (p<0.05) ve bulaş korkularının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Öğrencilerin izolasyon önlemlerinden en sık maske ve eldiven kullanımını tercih ettikleri, klinikte izolasyondaki hastaya bakım veren öğrencilerin izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşamadığı görülmüştür. Bu çalışma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyum düzeylerinin iyi, bulaşma korkusu düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir.

ABSTARCT

Objective: This study was conducted to determine nursing students' compliance with isolation precautions and fear of infection/transmission.

Methods: The study was conducted as a descriptive cross-sectional study with 363 students from a state university nursing department. Data were collected online using the Student Information Form, the Isolation Precautions Compliance Scale, and the Fear of Infection/Transmission Scale. The study used numbers, percentages, Kruskal Wallis, Mann Whitney U test, Bonferroni correction, and Spearman correlation tests in SPSS software for data analysis.

Results: The mean age of nursing students who participated in the study was 21.60±1.60, and it was found that 82.4% were female and 35.8% were fourth-grade nursing students. The overall mean score of students' adherence to isolation measures was 75.29±12.15, and the overall mean score of fear of infection/transmission scale was 90.63±17.80. It was found that the adherence to isolation measures was higher among female students than male students (p<0.05), the adherence to isolation measures was lower among second-year nursing students than higher grades (p<0.05), and their fear of infection was higher.

Conclusion: It was found that among the isolation measures, students most preferred the use of masks and gloves, and the students who cared for the patient in isolation in the clinic had no problems with the use of isolation measures. As a result of this study, it was found that student nurses' compliance with isolation measures was good and their fear of infection was higher than average.

Kaynak Gösterimi: Akutay, S., Yüceler Kaçmaz, H., Yiğit, Ş. (2024). Hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumu ve bulaş korku düzeylerinin belirlenmesi: kesitsel bir çalışma. *EGEHFD*, 40(2), 261-272. Doi: 10.53490/egehemsire.1267358

How to cite: Akutay, S., Yüceler Kaçmaz, H., Yiğit, Ş. (2024). Determination of nursing students' adaptation to isolation preventions and fear of contagion levels: a cross-sectional study. *EGEHFD*, 40(2), 261-272. Doi: 10.53490/egehemsire.1267358

GİRİŞ

Geçmişten günümüze dünyada büyük can kayıplarına yol açan pek çok salgın hastalık görülmüştür. Salgın hastalıklar korku ve kaygı gibi duyguları beraberinde getirmekte, bu duygular bireyselliğin ötesinde toplumsal bir boyut kazanmaktadır (Memiş Doğan ve Düzel, 2020; Tekin, 2021). Salgın hastalıklar sonucunda bireylerde kendilerine, ailelerine ve sevdiklerine yönelik hastalığa yakalanma korkusu oluşmaktadır (Parıldar, 2020). Yakın geçmişte tüm dünyayı sarsan, etkileri halen devam eden ve can kayıplarına yol açan koronavirüs salgını toplumlarda bu korkuyu daha da artırmıştır (Memiş Doğan ve Düzel, 2020; Parıldar, 2020). Salgın hastalıklarla mücadelede ön sıralarda olan sağlık profesyonellerinde de yüksek kaygı ve bulaş/bulaştırma korkusu görülebilmektedir (Bişkin Çetin ve Sözel, 2021; Yeşil Bayülgen, Bayülgen, Hikmet Yeşil ve Akcan Türksever, 2021; Yiğit ve Açıkgöz, 2021). Pandemi süreci, sağlık hizmeti verilen ortamlarda salgın hastalıklara yol açan patojenlerin hızlı bir şekilde yayılabileceğini gözler önüne sermiştir. Bu durum enfeksiyon önleme ve kontrol uygulamalarının önemini daha çok vurgulamıştır (DSÖ, 2020).

Pandemi gibi küresel düzeyde ortaya çıkan enfeksiyonlar haricinde sağlık bakım kuruluşlarında hem hastaların hem de bakım verenleri tehdit eden enfeksiyonlar bulunmaktadır (Arlı ve Bakan, 2017; Karahan, Taşdemir ve Çelik, 2019; Sharma ve diğerleri, 2020; Sönmez, Öztürk ve Abacıgil, 2021). Sağlık hizmeti ile ilişkili enfeksiyonlar (SHİE), bireyin hastaneye kabulünün üçüncü günü ve sonrası ortaya çıkan, hastada daha önceden var olmayan enfeksiyonlardır (Sönmez ve diğerleri, 2021). SHİE hastalarda organ disfonksiyonu, yaşam kalitesinde azalma, hastanede yatış süresinde uzama ve buna bağlı olarak hastalık giderlerinde artış, duygusal stres ve ölüme neden olabilmektedir (Arlı ve Bakan, 2017; Karahan ve diğerleri, 2019; Sharma ve diğerleri, 2020; DSÖ, 2016). Bununla beraber SHİE oluşumunun önlenmesi ve kontrolü hasta güvenliğinin sağlanmasında giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Özden ve Özveren, 2016). İzolasyon kurallarına uymak, enfeksiyon kontrolünün en önemli adımlarından birisidir. Enfeksiyonlara karşı koruyucu önlemlerin tümünü ifade eden bir kavram olan izolasyon, dirençli mikroorganizmalar dahil mikroorganizma bulaşını engellemektedir (Karabay, Yarımbaş, Akçakaya ve Ögütü, 2018). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2022 yılında sağlık bakım profesyonelleri, hastalar ve sağlık tesislerine gelen ziyaretçileri koruyan enfeksiyon önleme ve koruma uygulamalarıyla ilişkili tavsiyelerin ele alındığı, buna ek olarak ülkelerin mevcut kaynaklara ve stratejilere genel bir bakış sunmayı sağlayan küresel bir rapor sunulmuştur (DSÖ, 2022). Bu raporda enfeksiyon önleme ve kontrolü uygulamaları ile bakım kalitesi ile hasta ve bakım vericilerin güvenliğini sağlayacağı, temel sağlık sonuçlarını iyileştirerek sağ kalımı artıracacağı ve sağlık bakım maliyetlerini azaltacağı ifade edilmiştir. Schreiber ve diğerleri. (2018), standart önlemlere uyarak %35-55'e varabilen sağlık hizmeti ilişkili enfeksiyonların önemli ölçüde azalabileceğini ortaya koymaktadır (Schreiber ve diğerleri, 2018).

Sağlık kurumlarında izolasyon önlemlerinin doğru şekilde uygulanması ile enfeksiyon kontrolü başarılı şekilde sağlanabilmektedir (Zencir, Bayraktar ve Khorshid, 2013). Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi'nin (Centers for Disease Control and Prevention-CDC) 2022 yılında güncellenen "İzolasyon Önlemleri" kılavuzunda geçen standart önlemler incelendiğinde, en önemli önlemlerin, hastanın her tür kan, vücut sıvısı ve sekresyonu (ter hariç) ile temas esnasında steril olmayan eldiven giymek ve temas sonrasında eldivenleri çıkararak el hijyenini sağlamak olduğu görülmektedir (Sharma ve diğerleri, 2020; Siegel ve diğerleri, 2022). Kan, vücut sıvısı ve sekresyonlarının sağlık profesyonelinin giysisi veya doğrudan cilt ile teması ihtimalinde, eldivene ek olarak önlük kullanımı ve çevreye sıçrama ihtimalinde cerrahi maske ve gözlük/siperli maske kullanımı da ek olarak önerilmektedir (Sharma ve diğerleri, 2020; Siegel ve diğerleri, 2022). Standart önlemlerin kullanımı ayrıca çapraz bulaşın oluşumuna karşı da koruyucudur (Moriceau ve diğerleri, 2016).

Literatür incelendiğinde hekim ve hemşirelerin izolasyon önlemleri hakkında bilgi ve tutumları, izolasyon önlemlerine uyumları ve izolasyon önlemlerini kullanım düzeylerini inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır (Arlı ve Bakan, 2017; Askarian, McLaws ve Meylan, 2007; Erden, Kahraman ve Bulut, 2015; Furuno, Krein, Lansing ve Mody, 2012; Güleç Şatır ve diğerleri, 2019; Karahan ve diğerleri, 2019; Moriceau ve diğerleri, 2016; Suliman, Aloush, Aljazeera ve AlBashatay, 2018; Zencir ve diğerleri, 2013). Sağlık profesyonellerinin uyması gereken en kutsal etik ilkesi olarak "önce zarar verme" ilkesi gelmektedir. Bu yüzden izolasyon önlemlerinin geleceğin sağlık profesyonelleri olan hemşirelik öğrencilerine henüz mezun olmadan iyi bir şekilde öğretilmesi kritik önem taşımaktadır. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumuyla ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur (Doğan Yüksekol, Orhan ve Yılmaz, 2021; Doğu ve Karabay, 2017; Gürlek Kısacık, Sönmez ve Cigerci, 2020; Aslan ve Türkben Polat, 2022; Kurt ve Sümer Dalkıran, 2021; Şensoy, 2021). Bulaş/bulaştırma korkusuna ilişkin literatür incelendiğinde sadece COVID-19 korkusu ile ilgili yapılan çalışmalara rastlanmıştır (Çalışkan, Kargın ve Ersöğütçü, 2021; Yılmaz, Karaman ve Yılmaz, 2021; Tuğut, Tuğut ve Yeşildağ Çelik, 2021). Ayrıca hasta ile çok fazla temasta bulunan hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyum düzeyi ve bulaş/bulaştırma korkularının birlikte incelendiği çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyum düzeylerinin ve bulaşıcı hastalık bulaş/bulaştırma korku düzeylerinin ortaya konulması, gerekli önlemlerin alınabilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, bu araştırma, bir üniversitedeki hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumunun ve bulaş/bulaştırma korkularının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumunun ve bulaştırma korku düzeylerinin belirlenmesi amacı ile tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumları nasıldır?
2. Hemşirelik öğrencilerinin bulaş/bulaştırma korku düzeyleri nedir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleri ile izolasyon önlemlerine uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?
4. Hemşirelik öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleri ile bulaş/bulaştırma korku düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?
5. Hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumları ile bulaş korku düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 bahar döneminde bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır (n=788). Hemşirelik bölümünün eğitim-öğretim planında öğrenciler ikinci sınıftan itibaren klinik uygulamaya çıktıkları için çalışmaya iki, üç ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri dahil edilmiştir. En az bir kez klinik uygulamaya çıkmamış olan öğrenciler çalışmaya dahil edilmemişlerdir.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında benzer bir çalışmadan (Güleç Şatır ve diğerleri, 2019) yola çıkılarak 0.18 etki büyüklüğü, %95 güven aralığı, %95 test gücü ile hesaplanan G-Power güç analizi kullanılmıştır. G-Power analizi sonucuna göre örnekleme 325 kişi hesaplanmıştır. Ancak katılımcıların çalışmadan ayrılma isteği göz önünde bulundurularak, örneklem büyüklüğü %10 artırılmış ve toplam 363 kişi örnekleme alınmıştır.

Veri Toplama

Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul ve kurum izni alındıktan sonra öğrencilere araştırmanın amacı, kimlik bilgileri ile verdikleri bilgilerin mahremiyet ve sır saklama etik ilkesine uyularak gizli tutulacağı açıklanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle çalışmada kullanılan anketlerin linki çevrimiçi olarak paylaşılmış, Öğrenci Bilgi Formu, İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği ve Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği' ni cevaplamaları istenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Öğrenci Bilgi Formu, İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği ve Bulaşma/Bulaştırma Korkusu Ölçeği kullanılmıştır.

Öğrenci bilgi formu: Bu form, ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup, öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, sınıf) ile izolasyon uygulamaları hakkında bilgi düzeylerini (izolasyon önlemleri hakkında bilgi alma, izolasyon uygulanmış hasta bakımı vb.) belirlemeye yönelik dokuz madde içermektedir (Doğan Yüksekol ve diğerleri, 2021; Doğu ve Karabay, 2017; Gürlek Kısacık ve diğerleri, 2020; Aslan ve Türkben Polat, 2022).

İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği (İÖÜÖ): Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Tayran ve Ulupınar (2011) tarafından yapılan bu ölçek dört alt boyuttan oluşan 18 madde içermektedir. Ölçeğin 3, 8, 9, 10 ve 11. maddeleri bulaşma yolu, 2, 5, 12, 14, 16 ve 17. maddeleri çalışan ve hasta güvenliği, 1, 13, 15 ve 18. maddeleri çevre kontrolü ve 4, 6 ve 7. maddeleri ise el yıkama, eldiven kullanımı alt boyutuna aittir. Beşli likert tipindeki ölçeğin 5, 7, 12 ve 17. maddeleri ters maddelerdir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 18, maksimum puan 90'dır. Ölçekten alınan puan arttıkça izolasyon önlemlerine uyumun arttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.85 olarak bulunmuştur (Tayran ve Ulupınar, 2011). Bu çalışmada İÖÜÖ ölçeği Cronbach alfa değeri 0.89 bulunmuştur.

Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği (BKÖ): Koç ve Bilgehan tarafından geliştirilen ölçek (2021) dört alt boyut olmak üzere toplamda 24 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; temas bulaş korkusu (1-5. maddeler), soyut bulaş korkusu (6-11. maddeler), sosyal bulaş korkusu (12-19. maddeler) ve sağlık alanı bulaş korkusudur (20-24. maddeler). Ölçekteki her bir madde beşli likert tipinde olup ölçekten alınabilecek minimum puan 24, maksimum puan 120'dir. Ölçekte ters madde yoktur. Puan arttıkça kişilerin bulaşma/bulaştırma korkularının arttığını göstermektedir (Koç ve Bilgehan, 2021). Koç ve Bilgehan'ın çalışmasında Cronbach alfa değeri 0.90 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada BKÖ ölçeği Cronbach alfa değeri 0.93 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin (sayı, yüzdelik, ortalama, standart sapma) yanı sıra gruplar arası karşılaştırmalarda normal dağılımayan verilerde ise Kruskal Wallis testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı çıkan sonuçlarda ikili grup karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi kullanılmıştır. Ölçekler arası ilişkinin belirlenmesi için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır (31.08.2022 tarih ve 2022/328 numaralı karar). Araştırmada kullanılan ölçekler için sorumlu yazarlardan mail yoluyla izin alınmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrenci hemşirelere Helsinki Bildirgesine uygun olarak, çalışmanın amacı açıklanmış ve bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alınmıştır. Katılımın gönüllü olduğu, katılımcıların kişisel bilgi ve gizliliğinin korunacağı bilgisi verilmiştir.

BULGULAR

Araştırma katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.60 ± 1.60 olup, %82.4'ü kadın, %35.8'inin hemşirelik dördüncü sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %94.8'inin izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi aldıkları ve bilgi kaynaklarının %70 oranında okul olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %70.2'si izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi düzeyini orta düzey olarak belirtmiştir. Öğrencilerin %45.2'si klinik uygulamaları sırasında izolasyondaki hastaya bakım verdiklerini ifade etmiştir. Öğrenciler klinikte kullandığı standart önlemleri maske takmak (%98.1), eldiven kullanmak (%94.7) ve el hijyeni (%92.2) olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin %79.3'ü izolasyon önlemlerine uymada sorun yaşamadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %80.2'si ise pandemi sürecinin izolasyon önlemlerine verilen önemi artırdığını ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilere Ait Tanıtıcı Özellikler (n=363)

	$\bar{x} \pm SD$	
Yaş	21.60±1.60	
Cinsiyet	n	%
Kadın	299	82.4
Erkek	64	17.6
Sınıf		
2	124	34.2
3	109	30.0
4	130	35.8
İzolasyon önlemleri ile ilgili bilgi alma		
Evet	344	94.8
Hayır	19	5.2
İzolasyon önlemi ile ilgili bilgi kaynağı (n=344)		
Okul	254	70.0
Hastane	62	17.1
İnternet	28	7.7
İzolasyon bilgi düzeyi değerlendirmesi		
Düşük	11	3.0
Orta	255	70.2
Yüksek	97	26.7
Klinik uygulamada izolasyondaki hastaya bakım verme		
Evet	164	45.2
Hayır	199	54.8
Kullanılan standart önlemler*		
Maske takmak	352	98.1
Bone takmak	87	24.2
Eldiven giymek	340	94.7
El yıkamak	331	92.2
Gözlük/siperlik takmak	121	33.7
İzolasyon önlemlerine uygulamada sorun yaşama		
Evet	75	20.7
Hayır	288	79.3
Pandemi süreci izolasyon önlemlerine verilen önem		
Etkilemedi	9	2.5
Az etkiledi	63	17.4
Çok etkiledi	291	80.2

\bar{x} : Ortalama; SD : Standart sapma *Çoklu yanıt verilmiştir.

Tablo 2. İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği Ve Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeklerinin Alt Boyut ve Toplam Puanları

İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği	$\bar{x}\pm SD$	Medyan	min	maks	%95 güven aralığında değerler		
					Alt sınıır	Üst sınıır	
Bulaşma yolu	21.68±4.00	23.00	5.00	25.00	21.26	22.09	
Çalışan ve hasta güvenliği	24.10±4.50	25.00	7.00	30.00	23.63	24.56	
Çevre kontrolü	17.26±3.18	18.00	4.00	20.00	16.93	17.59	
El yıkama, eldiven kullanımı	12.24±2.35	12.00	3.00	15.00	12.00	12.49	
Toplam ölçek	75.29±12.15	78.00	19.00	90.00	74.04	76.55	
Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği							
Temas bulaş korkusu	20.55±4.09	21.00	5.00	25.00	20.13	20.98	
Soyut bulaş korkusu	20.12±5.74	20.00	6.00	30.00	19.52	20.71	
Sosyal bulaş korkusu	31.01±7.24	32.00	8.00	40.00	30.27	31.76	
Sağlık alanı bulaş korkusu	18.93±4.29	20.00	5.00	25.00	18.49	19.38	
Toplam ölçek	90.63±17.80	91.84	24.00	120.00	88.79	92.47	

\bar{x} : Ortalama, *SD*: Standart sapma, *min*: minimum, *maks*:maksimum

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumu ve bulaş/bulaştırma korkusu ölçekleri ile alt boyut puan ortalamaları Tablo 2’de verilmiştir. Öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyum ölçeği (İÖÜÖ) toplam puan ortalaması 75.29±12.15 olarak belirlenmiştir. İÖÜÖ bulaşma yolu alt boyutunun 21.68±4.00, çalışan ve hasta güvenliği alt boyutunun 24.10±4.50, çevre kontrolü alt boyutunun 17.26±3.18 ve el yıkama, eldiven kullanımı alt boyutunun 12.24±2.35 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Bulaş/Bulaştırma korkusu ölçeği (BKÖ) toplam puanı 90.63±17.80 olarak belirlenmiştir. BKÖ temas bulaş korkusu alt boyutu 20.55±4.09, soyut bulaş korkusu alt boyutu 20.12±5.74, sosyal bulaş korkusu 31.01±7.24 ve sağlık bulaş korkusu 18.93±4.29’dur (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinin bazı tanımlayıcı özellikleri ile İÖÜÖ alt boyutları ile toplam puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bulaşma yolu alt boyutu ile cinsiyet, sınıf, izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi sahibi olma, izolasyon bilgi düzeyini yüksek olarak tanımlama, standart önlem olarak maske kullanımı, eldiven kullanımı, el yıkama, gözlük/siperlik kullanımı ve izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Kadın öğrencilerin, çalışan ve hasta güvenliği alt boyutu puan ortalaması 24.38±4.23 iken, erkek öğrencilerin, çalışan ve hasta güvenliği alt boyutu puan ortalaması 22.76±5.44’dir ($p<0.05$). Çalışan ve hasta güvenliği alt boyutu puan ortalaması ile öğrencilerin sınıfları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmakta olup ($p<0.05$) bu farklılık ikinci sınıf öğrencilerin diğer sınıflara göre daha düşük puan almasından kaynaklanmaktadır. İzolasyon önlemleri ile ilgili bilgi sahibi olan ($p<0.001$), standart önlem olarak maske kullanan ($p<0.05$) ve izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşamayan tüm öğrencilerin ($p<0.001$) çalışan ve hasta güvenliği alt boyutu puanları daha yüksektir ($p<0.05$). El yıkama, eldiven kullanımı alt boyutu ile kadın cinsiyet, izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi sahibi olma, standart önlem olarak maske kullanımı ve izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşamama arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). İÖÜÖ toplam puan ortalaması ile cinsiyet, sınıf, izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi sahibi olma, izolasyon bilgi düzeyini yüksek olarak tanımlama, standart önlem olarak maske kullanımı, eldiven kullanımı, el yıkama, gözlük/siperlik kullanımı ve izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşama arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$) (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencilerinin bazı tanıtıcı özellikleri ile BKÖ alt boyutları ile toplam puan ortalamaları Tablo 4’de karşılaştırılmıştır. Kadın cinsiyetteki öğrencilerin temas bulaş korkusu daha yüksek bulunmuştur. Maske kullanımı, el yıkama, eldiven giyme davranışları ile temas bulaş korkusu arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0.05$). Standart önlem olarak maske kullanımı tercih edenlerde istatistiksel anlamlılık düzeyinde daha yüksek sosyal bulaş korkusu olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). BKÖ toplam puanı ile maske kullanımı arasında anlamlı ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Standart önlem olarak maske kullanımı tercih edenlerin daha yüksek korku ortalama puanına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 3. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri İle İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği (İÖÜÖ) Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Bulaşma yolu alt boyutu	Çalışan ve hasta güvenliği alt boyutu	Çevre kontrolü alt boyutu	El yıkama, eldiven kullanımı alt boyutu	İÖÜÖ toplam puan
	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$
Cinsiyet					
Kadın	22.09±3.39	24.38±4.23	17.55±2.74	12.40±2.21	76.43±10.56
Erkek	19.74±5.76	22.76±5.44	15.92±4.52	11.52±2.83	69.95±16.92
p*	0.010	0.036	0.042	0.020	0.015
Sınıf					
2	20.75±4.66 ^a	22.96±4.99 ^a	16.50±3.61 ^a	11.96±2.63 ^a	72.19±14.32 ^a
3	22.32±3.31 ^b	24.91±3.59 ^b	17.98±2.53 ^b	12.64±2.11 ^b	77.86±9.08 ^b
4	22.02±3.71 ^b	24.50±4.52 ^b	17.38±3.10 ^b	12.18±2.23 ^b	76.09±11.59 ^b
p**	0.010	0.010	0.002	0.093	0.008
İzolasyon önlemleri ile ilgili bilgi alma					
Evet	21.86±3.85	24.32±4.41	17.38±3.08	12.31±2.33	75.89±11.77
Hayır	18.38±5.33	20.00±4.18	15.05±4.14	11.08±2.54	64.52±14.14
p*	0.002	<0.001	0.005	0.026	<0.001
İzolasyondaki hastaya bakım verme					
Evet	21.85±3.61	24.32±4.33	17.38±2.90	12.20±2.14	75.77±10.77
Hayır	21.53±4.30	23.91±4.64	17.16±3.40	12.28±2.52	74.90±13.20
p*	0.794	0.499	0.810	0.392	0.971
Maske takmak					
Evet	21.82±3.84	24.22±4.36	17.38±3.02	12.31±2.27	75.76±11.52
Hayır	16.90±5.99	20.00±6.92	13.27±5.21	10.18±3.86	60.36±20.86
p*	0.002	0.047	0.006	0.048	0.005
Bone takmak					
Evet	21.19±5.10	23.47±4.67	16.90±4.06	11.89±2.29	73.47±14.20
Hayır	21.83±3.59	24.29±4.44	17.37±2.85	12.36±2.37	75.87±11.40
p*	0.912	0.120	0.868	0.100	0.340
Eldiven giymek					
Evet	21.84±3.87	24.17±4.45	17.35±3.10	12.28±2.31	75.67±11.84
Hayır	19.21±5.07	22.95±5.22	15.91±4.07	11.65±2.86	69.74±15.41
p*	0.003	0.301	0.069	0.312	0.035
El yıkamak					
Evet	21.86±3.82	24.25±4.40	17.42±3.02	12.30±2.30	75.85±11.61
Hayır	19.75±5.25	22.53±5.23	15.59±4.25	11.66±2.77	69.53±15.90
p*	0.017	0.088	0.014	0.214	0.017
Gözlük/siperlik takmak					
Evet	22.20±4.36	24.39±4.59	17.68±3.46	12.34±2.43	76.62±12.82
Hayır	21.42±3.80	23.95±4.46	17.05±3.02	12.20±2.32	74.62±11.78
p*	0.002	0.299	0.002	0.363	0.018
İzolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşama					
Evet	19.93±4.51	22.31±5.03	15.66±3.80	11.36±2.62	69.28±14.28
Hayır	22.13±3.74	24.56±4.24	17.67±2.86	12.48±2.23	76.86±11.04
p*	<0.001	<0.001	<0.001	0.001	<0.001

\bar{x} : Ortalama, *SD*: Standart sapma, *Mann-Whitney U testi, **Kruskall Wallis testi, ^{a,b} Bonferroni testi

Tablo 4. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri İle Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Temas bulaş korkusu alt boyutu	Soyut bulaş korkusu alt boyutu	Sosyal bulaş korkusu alt boyutu	Sağlık alanı bulaş korkusu alt boyutu	BKÖ toplam puan
	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$	$\bar{x}\pm SD$
Cinsiyet					
Kadın	20.96±3.78	20.27±5.53	31.18±6.93	19.16±4.11	91.58±16.85
Erkek	18.68±4.93	19.39±6.61	30.25±8.54	17.87±4.94	86.20±21.32
p*	<0.001	0.341	0.789	0.105	0.069
Sınıf					
2	20.38±4.52	21.05±5.91	31.61±6.86	19.58±4.03	92.63±18.21
3	20.88±3.52	19.58±5.74	30.88±7.41	18.41±4.56	89.77±17.47
4	20.45±4.12	19.68±5.50	30.55±7.46	18.75±4.26	89.45±17.66
p**	0.884	0.090	0.600	0.098	0.251
İzolasyon önlemleri ile ilgili bilgi alma					
Evet	20.68±3.95	20.12±5.65	31.13±7.11	18.94±4.26	90.88±17.41
Hayır	18.31±5.75	20.09±7.39	28.89±9.14	18.84±4.90	86.14±24.03
p*	0.107	0.904	0.325	0.962	0.326
İzolasyondaki hastaya bakım verme					
Evet	20.73±3.95	19.83±5.63	31.10±7.11	18.87±4.38	90.55±17.75
Hayır	20.41±4.21	20.35±5.83	30.94±7.36	18.99±4.23	90.70±17.90
p*	0.515	0.410	0.837	0.897	0.956
Maske takmak					
Evet	20.65±4.02	20.13±5.79	31.14±7.26	18.98±4.34	90.92±17.87
Hayır	17.54±5.24	19.54±3.88	26.81±5.28	17.54±1.80	81.45±13.14
p*	0.020	.681	0.014	0.055	0.042
Bone takmak					
Evet	19.87±4.89	19.31±6.10	30.24±8.09	18.39±4.96	87.83±21.11
Hayır	20.77±3.79	20.37±5.61	31.26±6.95	19.10±4.06	91.52±16.57
p*	0.251	0.215	0.526	0.655	0.481
Eldiven giymek					
Evet	20.73±3.96	20.15±5.78	31.13±7.21	18.97±4.31	91.00±17.68
Hayır	19.91±5.10	19.65±5.21	29.34±7.55	18.34±4.05	85.26±19.11
p*	0.005	0.518	0.233	0.309	0.102
El yıkamak					
Evet	20.75±3.98	20.18±5.77	31.02±7.29	18.98±4.32	90.95±17.82
Hayır	18.50±4.64	19.46±5.47	30.96±6.82	18.43±3.96	87.37±17.63
p*	0.004	0.351	0.860	0.302	0.210
Gözlük/siperlik takmak					
Evet	20.48±4.60	19.53±5.89	30.75±8.11	18.95±4.72	89.73±19.63
Hayır	20.59±3.82	20.41±5.65	31.14±6.77	18.92±4.07	91.08±16.84
p*	0.682	0.233	0.801	0.437	0.912
İzolasyon önlemlerine uygulamada sorun yaşama					
Evet	20.17±4.40	20.63±4.96	30.47±6.35	19.31±3.95	90.59±16.49
Hayır	20.66±4.01	19.98±5.93	31.16±7.45	18.83±4.38	90.64±18.16
p*	0.450	0.390	0.153	0.420	0.861

\bar{x} : Ortalama, *SD*: Standart sapma *Mann-Whitney U testi, ** Kruskall Wallis testi

Tablo 5’de hemşirelik öğrencilerinin İÖÜÖ ve BKÖ toplam puanları ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesinde Spearman korelasyon analizi bulgularına yer verilmiştir. Öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyum toplam puanları ile BKÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p<0.05$) çok zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($\rho=0.121$). Hemşirelik öğrencilerinin bulaşma yolu, çalışan ve hasta güvenliği, el yıkama, eldiven kullanımı ve izolasyon önlemlerine uyum toplam puanları ile temas bulaş korkusu arasında anlamlı ilişki bulunurken ($p<0.001$) ilişki pozitif yönlü zayıf düzeydedir ($0.00<\rho<0.476$). Öğrencilerin çalışan ve hasta güvenliği, çevre kontrolü, el yıkama, eldiven kullanımı ve toplam izolasyon önlemlerine uyum puanları ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Çalışan ve hasta güvenliği, el yıkama ve eldiven kullanımı ile soyut bulaş korkusu arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmaktadır ($0.293<\rho<0.00$, $p<0.05$). Çevre kontrolü ile soyut bulaş korkusu arasında pozitif yönlü çok zayıf ilişki olduğu saptanmıştır ($\rho=0.123$, $p<0.05$). Sosyal bulaş korkusu ile bulaşma yolu, çevre kontrolü, el yıkama ve eldiven kullanımı ile izolasyon önlemlerine uyum ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir ($0.00<\rho<0.333$, $p<0.05$). Sağlık alanı bulaş korkusu ile bulaşma yolu, çevre kontrolü ve izolasyon önlemlerine uyum ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönlü zayıf ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($0.00<\rho<0.296$, $p<0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin İzolasyon Önlemlerine Uyum Puanları ile Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki (n=363)

İÖÜÖ ve alt boyutları	BKÖ ve alt boyutları					
		Temas bulaş korkusu	Soyut bulaş korkusu	Sosyal bulaş korkusu	Sağlık alanı bulaş korkusu	BKÖ toplam
Bulaşma yolu	rho	0.436	0.017	0.286	0.176	0.237
	p	<0.001	0.746	<0.001	0.001	<0.001
Çalışan ve hasta güvenliği	rho	0.191	-0.293	0.054	-0.024	-0.050
	p	0.000	0.000	0.309	0.647	0.338
Çevre kontrolü	rho	0.476	0.123	0.333	0.296	0.319
	p	<0.001	0.019	<0.001	<0.001	<0.001
El yıkama, eldiven kullanımı	rho	0.264	-0.105	0.153	0.085	0.099
	p	<0.001	0.046	0.004	0.104	0.059
İÖÜÖ toplam	rho	0.360	-0.139	0.201	0.105	0.121
	p	<0.001	0.008	<0.001	0.045	0.021

rho: Spearman korelasyon analizi

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamada izolasyon önlemlerine uyum ve bulaş/bulaştırma korku düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde Kurt ve Sümer Dalkıran (2021)’in dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri (n=90) ile pandemide izolasyon önlemlerine uyumun belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada İÖÜÖ toplam puan ortalaması 71.92±5.74 olarak bulunmuştur (Kurt ve Sümer Dalkıran, 2021). Bu çalışmada öğrencilerin İÖÜÖ toplam puan ortalamalarının 75.29±12.15 olduğu görülmektedir. İzolasyon önlemlerine uyum ölçeği toplam puan (min-maks=18-90) açısından hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyumlarının iyi düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışma sonuçları hemşirelik öğrencileriyle yapılan diğer çalışma sonuçlarıyla uyumludur (Aslan ve Türkben Polat, 2022; Ünsar, Yıldız Çilengiroğlu, Meşhur, Duman ve Özlemiş, 2022).

İÖÜÖ bulaşma yolu, çevre ve hasta güvenliği, çevre kontrolü ve el yıkama, eldiven kullanımı alt boyutlarında kadın öğrencilerin erkeklere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, literatürde hemşirelerle yapılan (Geçit ve Özbayır, 2020; Güleç Şatır ve diğerleri, 2019; Küçük ve Yarar, 2021; Özlü, Karaman Özlü, Tekin, Can ve Şöhret, 2021; Sarı ve Kurşun, 2020) diğer çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışma sonuçlarından farklı olarak Aslan ve Türkben Polat (2022)’in hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışma cinsiyet ile izolasyon önlemlerine uyum düzeyi arasında ilişki olmadığını ortaya koymaktadır (Aslan ve Türkben Polat, 2022). Ayrıca, hemşirelik öğrencilerinin el yıkama ve eldiven kullanımı alışkanlıklarının belirlenmesine yönelik çalışma sonuçları kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yeterli olduğunu göstermektedir (Şensoy, 2021). Bu sonuçlar kadınların izolasyon önlemlerine uyumlarının daha yüksek olduğu, bulaşma yoluna yönelik önlem alma, çevre ve hasta güvenliğini sağlama, çevre kontrolü yapma ve el yıkama/eldiven

kullanımı konularında kadınların erkeklere göre daha duyarlı ve uyumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum sadece biyolojik duyarlılığın bir sonucu değil, aynı zamanda erkeklerin risk alma davranışlarının farklı olmasından da kaynaklanmaktadır (Sezgin, 2015). Bu sonucun ortaya çıkmasında örneklemin cinsiyete göre dağılımının da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyum düzeylerinin incelendiği çalışmalar incelendiğinde meslekteki tecrübe arttıkça izolasyon önlemlerine uyumun arttığı ortaya konulmuştur (Arlı ve Bakan, 2017; Özden ve Özveren, 2016). Bu çalışmada sınıflara göre izolasyon önlemlerine uyum düzeylerine bakıldığında en düşük puan ortalamasının ikinci sınıf hemşirelik öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin ikinci sınıfta ilk kez klinik uygulamaya çıkmasının bu sonucu ortaya çıkarabileceği ve klinikte kazanılan tecrübe arttıkça üst sınıflarda izolasyon önlemlerine uyumun artabileceği söylenebilir. Sakanuz (2019)'un hemşirelik öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada, bu çalışmadan farklı olarak izolasyon önlemlerine uyum açısından en yüksek puan ortalamasının hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerine ait olduğu belirlenmiştir (Sakanuz, 2019). Bu durumun araştırma popülasyonu ve eğitim-öğretim farklılığının yanı sıra öğrencilerin risk algılarının farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada araştırmaya dahil edilen öğrencilerden yalnızca %45.2'sinin izolasyondaki hastaya bakım vermesi de bu sonucu desteklemektedir.

Küçük ve Yarar (2021)'in pediatri hemşireleriyle yaptığı bir çalışma izolasyon önlemleri konusunda eğitim alan hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Küçük ve Yarar, 2021). Sarier ve Kurşun (2020)'un yoğun bakımda çalışan hemşirelerle yaptıkları çalışmada, çalışılan hastanede izolasyon önlemleri ile ilgili eğitim alanların izolasyon önlemlerine uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Sarier ve Kurşun, 2020). Bu çalışmada, izolasyon önlemleri ile ilgili bilgi alan öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde farklı olarak eğitim alanın izolasyon önlemlerine uyum puanını etkilemeyeceğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Erden ve diğerleri, 2015; Zenci ve diğerleri, 2013).

Bilgehan ve diğerlerinin (2021) ülkemizde hemşirelerin el yıkama alışkanlıklarının belirlenmesine yönelik çalışmaları değerlendirdikleri sistematik derlemede, hemşirelerin el yıkama oranlarının %13.3 ile %91 arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir (Bilgehan, Koç ve Vardar İnkaya, 2021). Literatürde hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyum ölçeği el yıkama ve eldiven kullanımı alt boyut puan ortalamasının 10.25-12.77 (Arlı ve Bakan, 2017; Karahan ve diğerleri, 2019; Özden ve Özveren, 2016; Özlü ve diğerleri, 2021) arasında değiştiği görülmüştür. Hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmalarda ise bu oran 10.82-12.76 (Aslan ve Türkben Polat, 2022; Kurt ve Sümer Dalkıran, 2021; Ünsar ve diğerleri, 2022) arasındadır. Bu çalışmada standart önlem kullanımı açısından maske, eldiven, gözlük/siperlik kullanımı ve el yıkama alışkanlığı ile izolasyon önlemlerine uyum ölçeği ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin en sık kullandığı standart önlemin %98.1 oranında maske takmak, %94.7 oranında eldiven kullanmak ve %92.2 oranında el yıkama olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin el yıkama, eldiven kullanımı alt boyut puan ortalamasının ise yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışma bu açıdan literatürle paralellik göstermektedir.

Yapılan bu çalışmada kullanılan BKÖ 2021 yılında geliştirilmiş olup (Koç ve Bilgehan, 2021) literatürde bu ölçeğin kullanıldığı başka bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışma sonuçları hemşirelik öğrencilerinde bulaş korkusunun ele alındığı diğer çalışma sonuçları ile tartışılmıştır. Bu çalışmada BKÖ toplam puanı 90.63 ± 17.80 olarak belirlenmiştir. BKÖ'den alınabilecek alt-üst puanlar göz önüne alındığında çalışmada yer alan hemşirelik öğrencilerinin puanının ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir.

Cinsiyetin bulaş korkusu ile ilişkisini ele alan Bilik ve diğerlerinin (2022) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada kadın öğrencilerin bulaşıcı hastalık korkularının daha yüksek olduğu duygusal tepkilerinin erkek öğrencilere göre daha yoğun olduğunu ortaya konulmuştur (Bilik, Kankaya ve Durmaz Edeer, 2022). Tekir (2022)'in hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları bir başka çalışma sonucunda cinsiyetin COVID-19 korkusu ve anksiyete düzeyini etkilediği ve kadın öğrencilerin psikolojik olarak bulaş korkusu açısından daha hassas olduğunu belirtilmektedir (Tekir, 2022). Bu çalışmada kadın cinsiyette olan, ikinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin bulaş korkularının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ikinci sınıf hemşirelik öğrencilerin bulaş korku düzeylerinin üst sınıflara göre daha yüksek çıkmasının klinik uygulamaya ilk kez çıkma ve deneyim eksikliğine bağlı olduğu düşünülmektedir. Literatürde benzer şekilde üst sınıflara kıyasla klinik uygulama becerileri henüz yetersiz olan öğrencilerin korku düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Beisland ve diğerleri, 2021; Bilik ve diğerleri, 2022). Öğrencilerin yaşadıkları bu korkunun COVID-19 pandemisini deneyimleme, yeni bir gerçeklikle tanışma ve geleceğe dair belirsizlikler ile dijital öğrenme ortamlarında teorik bilgi almanın ardından klinik ortamla tanışmaktan kaynaklanmış olabileceğini de söylemek yanlış olmayacaktır.

Pandemi süreci ile beraber oluşan bulaş korkusu ve ölüm korkusu beraberinde izolasyon önlemlerine uyumu da getirmiş (Birimoğlu Okuyan, Karasu ve Polat, 2020) ve kişisel koruyucu ekipman kullanımına talepte ciddi artışlara yol açmıştır (Öntürk Akyüz ve Aytekin, 2022). Bu çalışmada maske kullanımı, eldiven giyme gibi izolasyon önlemleri ve el yıkama davranışı ile temas bulaş korkusu arasında, maske kullanımı ile sosyal bulaş korkusu arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Klinik uygulama sırasında bulaşıcı hastalıklarla yakın temasta bulunan hemşirelik öğrencilerinin

pandemi ile beraber sağlık kaygılarının artması nedeniyle kendileri ve yakınlarını koruma davranışları bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir. Hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışma kişisel koruyucu ekipman kullanımını konusunda öğrencilerin bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur (İyi ve Kardaş Özdemir, 2022). Bu çalışmada da öğrenciler izolasyon önlemleriyle ilgili bilgi düzeylerini orta düzey olarak belirtmiştir.

Ragusa ve diğerlerinin (2021) COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanlarının el yıkama ve eldiven kullanım alışkanlıklarındaki değişimi gözlemledikleri çalışma sonuçları, hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin el yıkama sıklığının arttığı, bulaş korkusu nedeniyle sağlık çalışanlarında hasta ile temastan önce eldiven kullanımının arttığını ortaya koymaktadır (Ragusa ve diğerleri, 2021). Bu çalışma sonuçları da İÖÜÖ ile BKÖ arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu, öğrencilerin bulaş korkusu arttıkça izolasyon önlemlerine uyumlarının da arttığını ortaya koymaktadır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sadece bir üniversitede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerini kapsamaması, araştırma örneklemindeki erkek öğrencilerin sayısının az olması ve anket soruları cevaplarının öğrencilerin ifadelerine dayalı olması çalışmanın sınırlılığdır.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarında izolasyon önlemlerine uyumları ve bulaş korku düzeylerinin belirlendiği bu çalışmada öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumlarının iyi düzeyde, bulaş korkularının ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiş olup, öğrenciler izolasyon önlemleri hakkındaki bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğunu bulunmuştur. Kadın öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumunun yüksek olduğu, ikinci sınıf öğrencilerin izolasyon önlemlerine uyumlarının daha düşük, bulaş korkularının daha yüksek olduğu, öğrencilerin izolasyon önlemlerinden en sık maske, eldiven kullanımı ve el yıkamayı tercih ettikleri, klinikte izolasyondaki hastaya bakım veren öğrencilerin izolasyon önlemlerini uygulamada sorun yaşamadığı görülmüştür. Öğrencilerin bulaş/bulaştırma korkuları arttıkça izolasyon önlemlerine uyumlarının da arttığı belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları bu korkunun COVID-19 pandemisi deneyimlerinden ve geleceğe dair belirsizliklerden kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle geleceğin hemşireleri olan öğrenci hemşirelere bulaş korkularını yenebilmeleri ve gelecekteki olası salgın hastalıklarla mücadelede onlara yardımcı olabilecek yöntemlerin, uygulamaya ilk kez çıkan öğrenciler başta olmak üzere klinik uygulamaya çıkan tüm öğrencilere klinik uygulama alanlarına çıkmadan öğretim elemanları tarafından bilgilendirilmesi ve hastaneler tarafından enfeksiyon kontrolü için verilen hizmet içi eğitime öğrencilerin de dahil edilmesi önerilmektedir. İzolasyon önlemleri ve bulaş yolları ile ilgili öğrencilere yönelik seminerler düzenlenmesi önerilebilir.

Yazar Katkısı

Çalışma tasarımı: SA, HYK, ŞY. Veri toplama: SA, ŞY. Veri analizi: SA, HYK. Çalışma denetimi: SA, HYK. Makale yazımı: SA, HYK.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir. Bu çalışmaya katkı sağlayan tüm öğrencilerimize teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Arlı, S. K., Bakan, A. B. (2017). Nurses' compliance with isolation precautions and the affecting factors. *Applied Nursing Research*, 38, 175–178. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2017.10.014>
- Askarian, M., McLaws, M. L., Meylan, M. (2007). Knowledge, attitude, and practices related to standard precautions of surgeons and physicians in university-affiliated hospitals of Shiraz, Iran. *International Journal of Infectious Diseases*, 11(3), 213–219. <https://doi.org/10.1016/J.IJID.2006.01.006>
- Beisland, E. G., Gjeilo, K. H., Andersen, J. R., Bratås, O., Bø, B., Haraldstad, K., ... Flølo, T. N. (2021). Quality of life and fear of COVID-19 in 2600 baccalaureate nursing students at five universities: a cross-sectional study. *Health and Quality of Life Outcomes*, 19(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/s12955-021-01837-2>
- Bilik, Ö., Kankaya, E. A., Durmaz Edeer, A. (2022). Hemşirelik öğrencilerindeki koronavirüs korkusunun öğrenme ve ders çalışma yaklaşımlarına etkisinin incelenmesi: Tanımlayıcı bir araştırma. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 14(4), 1079–1089. <https://doi.org/10.5336/nurses.2022-90740>
- Bilgehan, T., Koç, A., Vardar İnkaya, B. (2021). Türkiye'de Hemşirelerin El Yıkama Alışkanlıkları, Davranış ve Tutumlarının Değerlendirildiği Çalışmalar: Sistemik Derleme. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 2–14.
- Birimoğlu Okuyan, C., Karasu, F. ve Polat, F. (2020). COVID-19 ' un hemşirelik öğrencilerinin sağlık kaygısı düzeyleri üzerine etkisi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13, 45–52.

- Bişkin Çetin, S. ve Sözel, H. (2021). COVID-19 Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Ölüm Kaygısı Düzeyleri. *Eskisehir Medical Journal*, 2(2), 74–81. <https://doi.org/10.48176/esmj.2021.21>
- Çalışkan, E., Kargın, M. ve Ersöğütçü, F. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinde Covid-19 Korkusu İle Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Arasındaki İlişki. *STED / Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 170–180. <https://doi.org/10.17942/sted.880773>
- Doğan Yükseköl, Ö., Orhan, İ. ve Yılmaz, A. N. (2021). Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Covid 19 Salgını Hakkındaki Bilgileri ve Korunmaya Yönelik Aldıkları Önlemler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 487–495.
- Doğu, Ö. ve Karabay, O. (2017). Hemşirelik ve Ebelik İntörn Öğrencilerine Enfeksiyon Kontrol Eğitim Programı. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1–10.
- Dünya Sağlık Örgütü (2022). *Global report on infection prevention and control*. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240051164>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2016). *Global guidelines for the prevention of surgical site infection*. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/250680/9789241549882-eng.pdf?sequence=8>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). *Core competencies for infection prevention and control professionals*. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240011656>
- Erden, S., Kahraman, B. B. ve Bulut, H. (2015). Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Doktor ve Hemşirelerin İzolasyon Önlemlerine Uyumlarının Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 388–398.
- Furuno, J. P., Krein, S., Lansing, B. ve Mody, L. (2012). Health care worker opinions on use of isolation precautions in long-term care facilities. *American Journal of Infection Control*, 40(3), 263–266. <https://doi.org/10.1016/j.ajic.2011.03.019>
- Geçit, S. ve Özbayır, T. (2020). Hemşire ve Hekimlerin İzolasyon Önlemlerine Uyumu. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 36(3), 163–173.
- Güleç Şatır, D., Güneri, S. E., Öztürk, R., Bülbül Maraş, G., Mertoğlu, A. ve Sevil, Ü. (2019). Hemşirelerin İzolasyon Önlemlerine Uyumları ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İzmir Örneği. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 29(3), 218–222. <https://doi.org/10.5222/terh.2019.08870>
- Gürlek Kısacık, Ö., Sönmez, M. ve Cığerci, Y. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin El Hijyenine İlişkin İnanç ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Tanımlayıcı Bir Çalışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(3), 549–558. <https://doi.org/10.5961/jhes.2020.415>
- Aslan, H. ve Türkben Polat, H. (2022). COVID-19 Pandemi Sürecinde İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin İzolasyon Önlemlerine Uyumu. *Medical Records*, 4(1), 95–101. <https://doi.org/10.37990/medr.983782>
- İyi, Z. ve Kardaş Özdemir, F. (2022). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kişisel Koruyucu Ekipmanlar Konusundaki Bilgi Düzeyleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 950–955.
- Karabay, O., Yarımbaş, A., Akçakaya, U. ve Ögütü, A. (2018). Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinde İzolasyon Önlemleri Konusunda Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 50–55. <https://doi.org/10.26453/otjhs.381881>
- Karahan, E., Taşdemir, N. ve Çelik, S. (2019). Factors Influencing Compliance with Isolation Precautions among Nurses who Work in Turkish Surgical Clinics. *Int J Med Invest*, 8(2), 31–39.
- Koç, A. ve Bilgehan, T. (2021). Bulaş/Bulaştırma Korkusu Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *THDD*, 2(2), 14–26.
- Küçük, S. ve Yarar, E. (2021). Pediatri Hemşirelerinin Hastane İzolasyon Önlem ve Sembollerine Yönelik Bilgi ve Uyumları. *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(3), 329–334. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.59251>
- Kurt, D. ve Sümer Dalkıran, S. (2021). COVID-19 Pandemisi Döneminde İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin İzolasyon Önlemlerine Uyumunun Belirlenmesi. *Bezmialem Science*, 1-6. <https://doi.org/10.14235/bas.galenos.2021.5550>
- Memiş Doğan, M. ve Düzal, B. (2020). Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739–752.
- Moriceau, G., Gagneux-Brunon, A., Gagnaire, J., Mariat, C., Lucht, F., Berthelot, P. ve Botelho-Nevers, E. (2016). Preventing healthcare-associated infections: Residents and attending physicians need better training in advanced isolation precautions. *Medecine et Maladies Infectieuses*, 46(1), 14–19. <https://doi.org/10.1016/j.medmal.2015.11.001>
- Öntürk Akyüz, H. ve Aytekin, İ. (2022). Covid-19 Sürecinde Koruyucu Sağlık ve Hijyen Ürünlerinin Satışı ve Tüketimi Üzerine Bir İnceleme. *Medical Research Reports*, 5(1), 27–39. <https://doi.org/10.55517/mrr.1062587>
- Özden, D. ve Özveren, H. (2016). Hemşirelerin İzolasyon Önlemlerine Uyumunda Mesleki ve Kurumsal Faktörlerin Belirlenmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 2(1), 24–32. <https://doi.org/10.5222/jaren.2016.024>
- Özlu, İ., Karaman Özlu, Z., Tekin, E., Onur Can, N. ve Şöhret, T. (2021). The compliance of emergency healthcare personnel with isolation precautions during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional questionnaire study. *International Journal of Clinical Practice*, 75(10), 1–8. <https://doi.org/10.1111/ijcp.14492>
- Parıldar, H. (2020). Tarihte Bulaşıcı Hastalık Salgınları. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 19–26. <https://doi.org/10.5222/terh.2020.93764>

- Ragusa, R., Marranzano, M., Lombardo, A., Quattrocchi, R., Bellia, M. A. ve Lupo, L. (2021). Has the COVID 19 Virus Changed Adherence to Hand Washing among Healthcare Workers ? *Behavioral Sciences*, 11(53), 1–11.
- Sakanuz, M. (2019). *Hemşirelik ve Tıp Öğrencilerinin El Hijyeni İnanç, El Hijyeni Uygulamaları ve İzolasyon Önlemlerine Uyumlarının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıer, T. ve Kurşun, Ş. (2020). Yoğun Bakımlarda Çalışan Hemşirelerin İzolasyon Önlemlerine Uyum Düzeyi. *ACU Sağlık Bil Derg*, 11(4), 682–688.
- Schreiber, P. W., Sax, H., Wolfensberger, A., Clack, L., Kuster, S. P. ve Swissnoso (2018). The preventable proportion of healthcare-associated infections 2005 – 2016: Systematic review and meta-analysis. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 39, 1277–1295. <https://doi.org/10.1017/ice.2018.183>
- Şensoy, E. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin El Hijyeni ve Eldiven Kullanma Alışkanlıklarının Belirlenmesi. *Lokman Hekim Dergisi*, 11(2), 353–363. <https://doi.org/10.31020/mutfd.876950>
- Sezgin, D. (2015). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık ve Tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 153–186.
- Sharma, A., Pillai, D. R., Lu, M., Doolan, C., Leal, J., Kim, J. ve Hollis, A. (2020). Impact of isolation precautions on quality of life: a meta-analysis. *Journal of Hospital Infection*, 105(1), 35–42. <https://doi.org/10.1016/j.jhin.2020.02.004>
- Siegel, J. D., Rhinehart, E., Jackson, M., Chiarello, L. ve Committee, the H. I. C. P. A. (2022). 2007 Guideline for isolation precautions: Preventing transmission of infectious agents in healthcare settings. *Hospital-Acquired Infections*, 1–232. <https://www.cdc.gov/infectioncontrol/pdf/guidelines/isolation-guidelines-H.pdf>
- Sönmez, A., Öztürk, Ş. B. ve Abacıgil, F. (2021). Sağlık Hizmeti İlişkili Enfeksiyon Epidemiyolojisi ve Sürveyansı. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 4(1), 41–45. <https://dergipark.org.tr/pub/hbd>
- Suliman, M., Aloush, S., Aljezawi, M. ve AlBashtawy, M. (2018). Knowledge and practices of isolation precautions among nurses in Jordan. *American Journal of Infection Control*, 46(6), 680–684. <https://doi.org/10.1016/j.ajic.2017.09.023>
- Tayran, N. ve Ulupınar, S. (2011). Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19(2), 89–98.
- Tekin, A. (2021). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40(2), 330–355.
- Tekir, Ö. (2022). The relationship between fear of COVID-19, psychological well-being and life satisfaction in nursing students: A cross-sectional study. *PLoS ONE*, 17(3), 1–15. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264970>
- Tuğut, F., Tuğut, N. ve Yeşildağ Çelik, B. (2021). Sağlık Alanında Okuyan Öğrencilerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Durumluk Süreklilik Kaygı, Algılanan Stres ve Depresyon Düzeylerinin Belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2):93-102.
- Ünsar, S., Yıldız Çilengiroğlu, İ., Meşhur, G., Duman, E., Özlemiş, N. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin izolasyon önlemlerine uyum , tutum ve davranışlarının belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 871–882.
- Yeşil Bayülgen, M., Bayülgen, A., Hikmet Yeşil, F., Akcan Türksever, H. (2021). COVID-19 sürecinde çalışan hemşirelerin anksiyete ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 3(1), 1–6. <https://doi.org/10.48071/sbuhemşirelik.839229>
- Yiğit, D., Açıkgöz, A. (2021). Anxiety and death anxiety levels of nurses in the COVID-19 pandemic and affecting factors. *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(Supp1), 85–92. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.35683>
- Yılmaz, D., Karaman, D., Yılmaz, H. (2021). İntörn hemşirelik öğrencilerinin koronavirüs (COVID-19) korkusunun aşı karşıtlığına etkisinin incelenmesi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 12(4), 179–191. <https://doi.org/10.15511/tjtfp.21.00479>
- Zencir, G., Bayraktar, D., Khorshid, L. (2013). Bir kamu hastanesinde çalışan hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumu. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 29(2), 61–70.